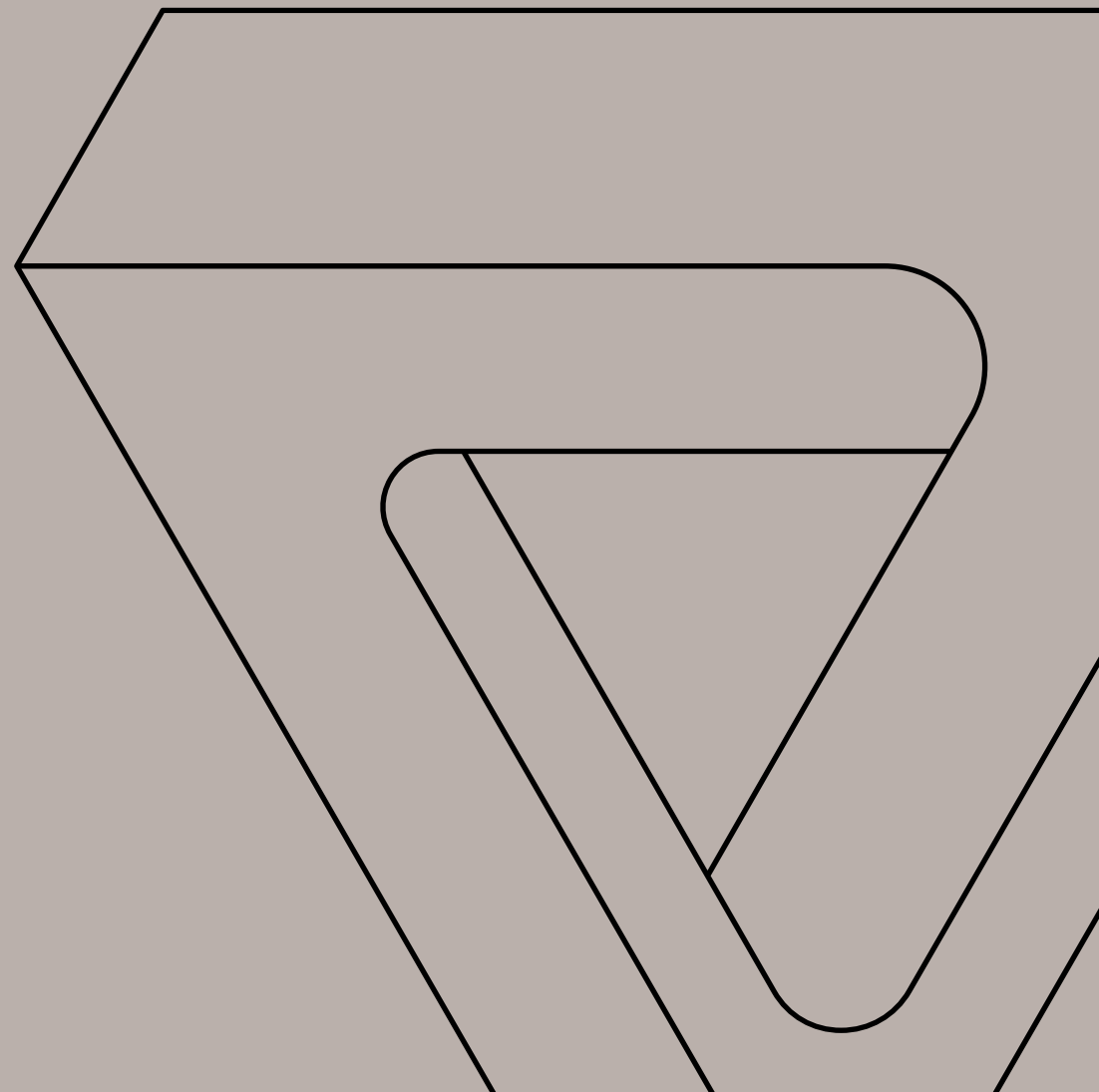

Keuzevrijheid gfe-zakjes en scheidingplicht

Onderzoek in opdracht van Rijkswaterstaat
Water Verkeer en Leefomgeving

Matthijs de Gier, Lyn Le

23 april 2026

Inhoud

Samenvatting	<u>slide 3</u>
Resultaten	<u>slide 7</u>
Onderzoeksverantwoording	<u>slide 18</u>

Aanleiding en doel van het onderzoek

Op dit moment is het volgens de wel/niet-lijst voor gft-afval alleen toegestaan om een speciaal composteerbaar gft-zakje te gebruiken (of geen zakje). Rijkswaterstaat onderzoekt middels dit onderzoek of het toestaan van andere zakjes naar verwachting effect zou hebben op de hoeveelheid ingezameld gft. Om “gewone” zakjes toe te kunnen staan, zou de voorwaarden zijn, dat deze zakjes er tijdens de verwerking (voor of na compostering) uitgehaald kunnen worden zonder (te veel) vervuiling achter te laten. Het vooraf verwijderen van zakjes vindt nu nog maar beperkt plaats.

Volgens de Kaderrichtlijn Afvalstoffen (Kra) zijn gemeenten verplicht bepaalde stromen apart in te zamelen, zoals gft-afval. Er zijn ook uitzonderingsgronden waardoor ze hiervan af kunnen zien, namelijk als dit technisch en/of economisch gezien niet haalbaar is. Dit moet dan onderbouwd worden richting het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en periodiek worden herzien. Landelijk gezien is er geen scheidingsplicht voor inwoners. Er zijn wel gemeenten in Nederland die dit in lokale verordeningen doorgevoerd hebben, zoals Tilburg en Almere.

Voor het onderzoek heeft Verian in opdracht van Rijkswaterstaat een enquête uitgevoerd naar de invloed van keuzevrijheid in het gebruik van zakjes voor het apart inzamelen van groente-, fruit- en etensresten, en hoe men tegen een scheidingsplicht aankijkt. De enquête is uitgezet onder zowel scheiders niet-scheiders, wonend in verschillende woonsituaties (laagbouw en hoogbouw) en met uiteenlopende achtergrondkenmerken.

Belangrijkste uitkomsten (1/2)

Uit het onderzoek blijkt dat de meeste inwoners (89%) waar gfe/t gescheiden wordt ingezameld door de gemeente hun gfe binnenshuis **al apart houden**. In **laagbouw** houdt vrijwel iedereen gfe/t apart (**95%**), en geeft slechts **5%** aan gfe/t niet apart te houden. In **hoogbouw** ligt dit aandeel niet-scheiders aanzienlijk hoger: **23%** houdt gfe/t niet apart en **77%** wel. Dit wijst erop dat **hoogbouwbewoners minder vaak scheiden** dan laagbouwbewoners. Ongeveer 41% verzamelt het zonder zakje in een bakje en **33% gebruikt composteerbare zakjes**. Een ruime meerderheid (87%) is **tevreden** over de huidige manier van verzamelen en wegbrengen van gfe.

Degenen die hierover ontevreden zijn (9%), noemen vooral stank, ongedierte, matige zakjeskwaliteit, lage ophaalfrequentie en de afstand tot containers als redenen.

Een meerderheid (52%) van de gfe scheiders vindt het **gebruiksgemak** van gfe-zakjes **(heel) belangrijk**. Ook ziet 57% van degenen die het gfe niet apart houden het belang van een goed zakje. De resultaten suggereren dat er **weinig aanleiding** is om **méér gfe/t te scheiden**: **43%** geeft aan dat **geen enkele** van een aantal voorgelegde **voorwaarden** of redenen hen hierin zou stimuleren. '**Een zakje dat niet lekt**' wordt met 22% het vaakst genoemd als stimulant.

De **vrije zakjeskeuze** lijkt **geen** grote **gedragsverandering** teweeg te gaan brengen: **88%** verwacht namelijk **evenveel** gfe te blijven scheiden, **9% meer** en **4% minder**.

Belangrijkste uitkomsten (2/2)

Ongeveer **42%** van de respondenten weet niet dat gemeenten verplicht zijn om gfe/t **gescheiden in te zamelen**. Toch staat **64% positief** tegenover een **scheidingsplicht** ook wanneer die voor inwoners geldt. Een plicht lijkt echter weinig effect te hebben: **79%** zou op **dezelfde manier** blijven scheiden, **12%** verwacht **meer te scheiden**. 26% van de niet-scheiders zegt dan meer te gaan scheiden, terwijl scheiders meestal aangeven dat hun gedrag hetzelfde blijft (86%). In gemeenten waar al een scheidingsplicht geldt geeft 67% aan dat men door deze maatregel **niet meer of minder** gfe/t is gaan scheiden, 9% is meer gfe/t gaan scheiden. Respondenten die wisten van de plicht geven vaker aan dat zij al hun gfe/t zijn gaan scheiden (16% vs. 11%). Respondenten die dit niet wisten zeggen iets vaker dat ze 'meer' zijn gaan scheiden (10% vs. 8%). Verder blijft bij beide groepen het gedrag meestal hetzelfde (66–68%).

Positief geformuleerde communicatie over een plicht tot gfe/t scheiding heeft het **meeste effect**. Vooral boodschappen “Je gfe scheiden levert compost en energie op” en “Gfe scheiden is goedkoper” scoren relatief hoog. Ook “Samen gaan we voor afvalscheiding” en de positieve norm worden redelijk effectief gevonden. Verbod- en plichttaal scoort het laagst. Boodschappen met **boetes** of **wettelijke verplichting** roepen de meeste **weerstand** op. **Normerende boodschappen** (“zoals het hoort”) wekken **matige weerstand** op. **Positieve, samengebrachte of resultaatgerichte boodschappen** worden over het algemeen goed geaccepteerd.

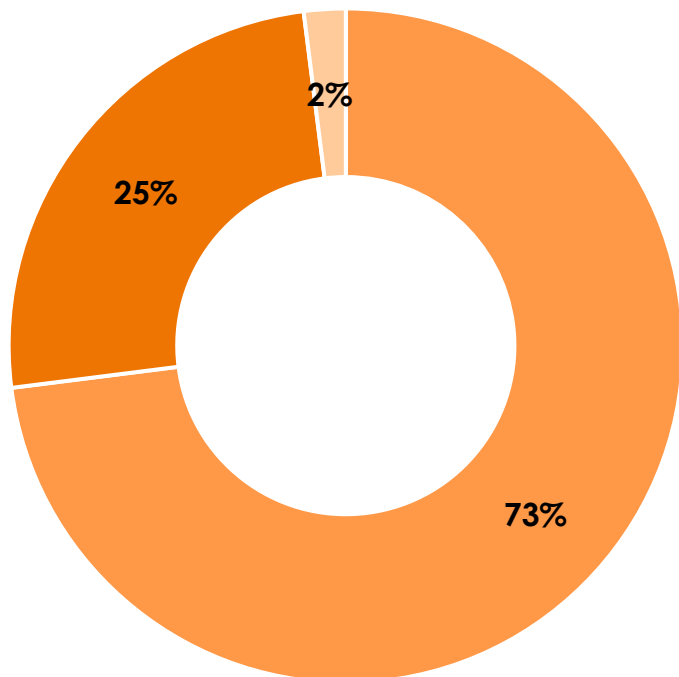
Resultaten

Gfe wordt overwegend apart gehouden, vaak los verzameld

Een ruime meerderheid van de respondenten (82%) geeft aan dat gfe-scheiding mogelijk is in hun woonomgeving. In het vervolg van dit rapport wordt uitsluitend over deze groep gesproken. Ca 73% van hen gooit gfe weg in een eigen gft/e-container en 25% doet dat in een gedeelde gft/e-container. Binnenshuis houden veruit de meeste mensen (89%) gfe apart. Ca 41% verzamelt het zonder zakje in een bakje en 33% gebruikt composteerbare zakjes. Plastic zakjes (8%) worden vooral door ouderen gebruikt. Het niet apart houden van gfe resten binnenshuis komt iets vaker voor bij jongeren en lager opgeleiden. In hoogbouw scheiden bewoners minder vaak gfe/t: 23% houdt het niet apart en 77% wel.

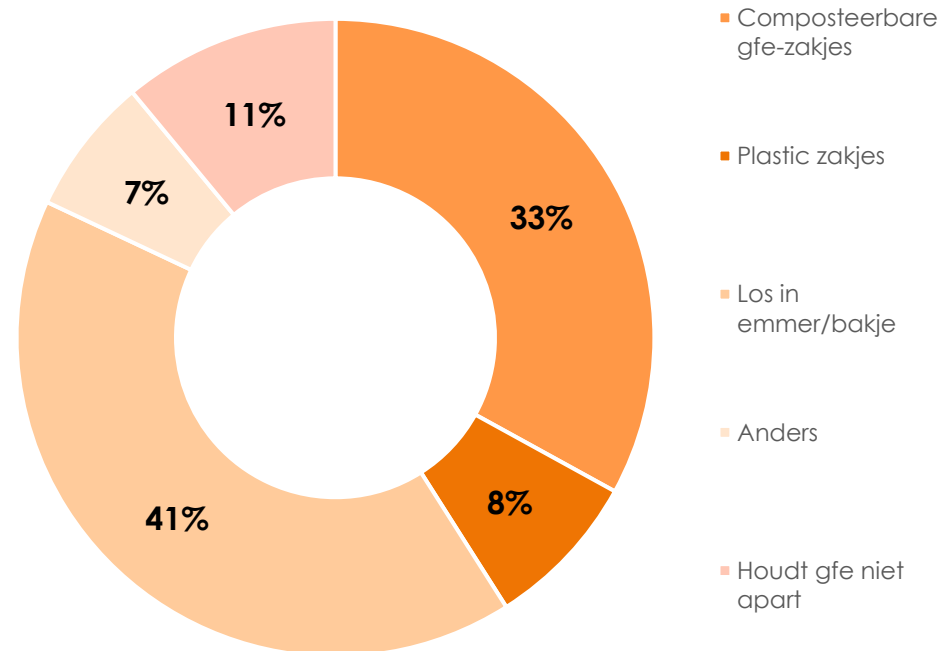
Type gfe-container

■ Eigen gfe-container ■ Gedeelde gfe-container ■ Anders

Vraag: Wat is voor jou van toepassing? (n=2.163)

Waarin wordt het gfe verzameld?

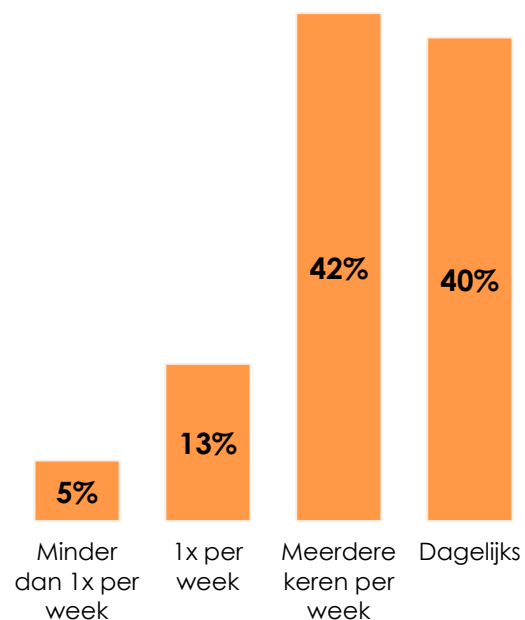

Vraag: Waar verzamel jij je gfe (n=2.162)

De huidige manier van gfe inzameling wordt door gfe-scheiders positief beoordeeld

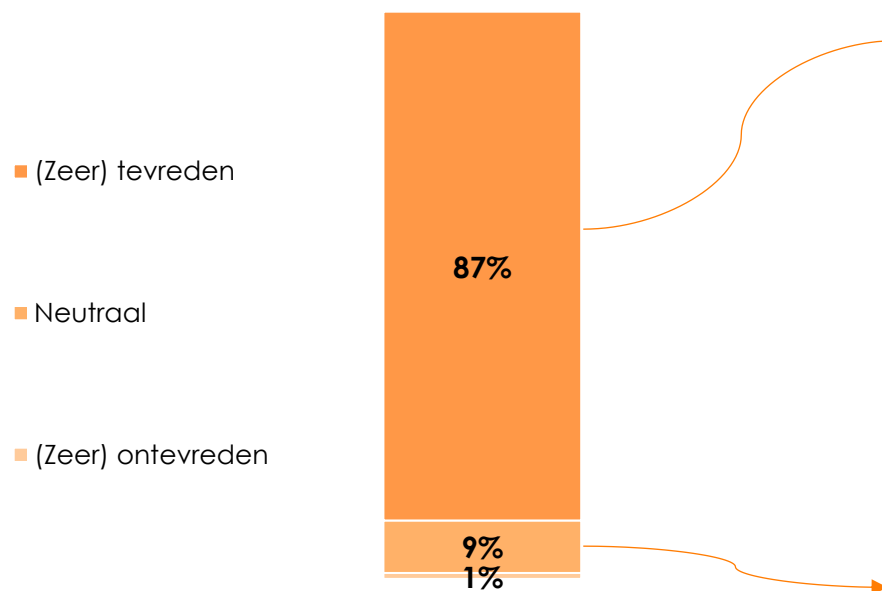
42% van de mensen die hun gfe/t scheiden, brengt hun gfe/t meerdere keren per week weg. Bewoners met een eigen container brengen hun gfe/t 4 keer zo vaak dagelijks weg als bewoners met een gedeelde container (48% vs 10%). Bewoners met een eigen container zijn meer tevreden: 71% geeft een 8–10, tegenover 64% bij gedeelde containers.

Frequentie voor het wegbrengen

Vraag: Hoe vaak breng je je gfe/t vanuit de keuken naar een (eigen of gedeelde) container voor inzameling? (n=1.387)

Tevredenheid met huidige manier

Vraag: Hoe tevreden ben je over je huidige manier van verzamelen en wegbrengen van gfe? (n=1.925)

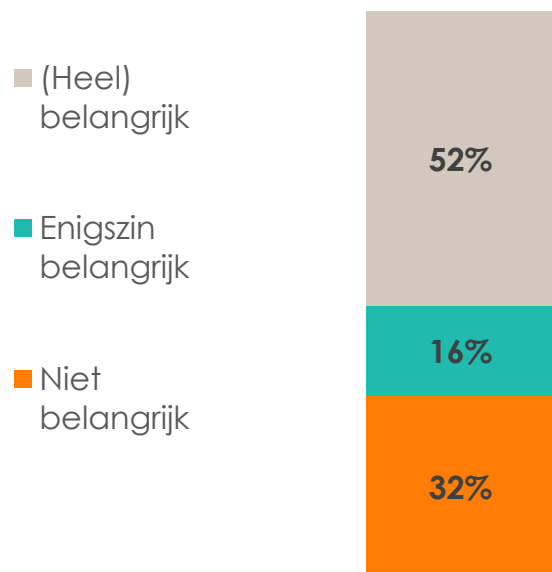
1. Routine dus weinig moeite
2. Duidelijke ophaalfrequentie
3. Dichtbij/ overzichtelijk
4. Gemak met eigen container

1. Stank
2. Zakjeskwaliteit
3. Weinig ophaalfrequentie
4. Afstand
5. Teveel moeite

Gemak van gfe-zakjes speelt een belangrijke rol

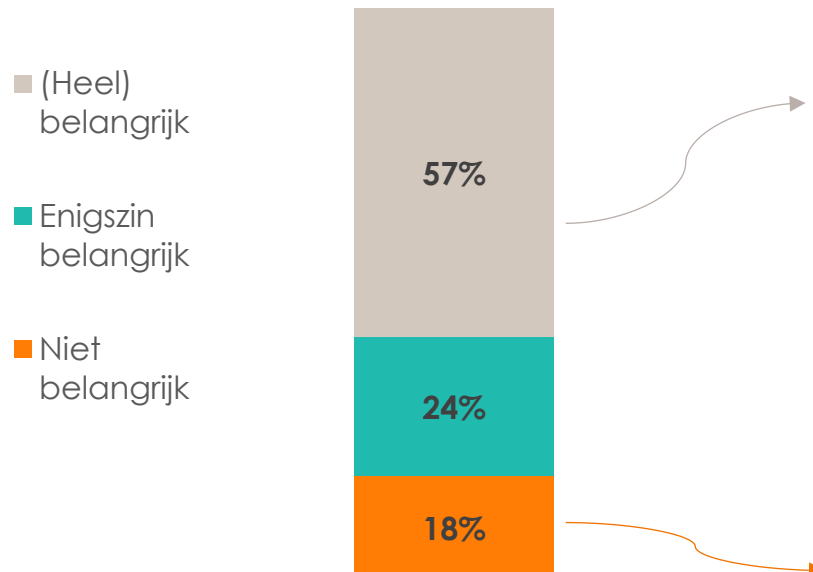
Een meerderheid van degenen die het gfe apart houden vindt het gemak bij gebruik van gfe-zakjes (heel) belangrijk. Bijna 7 op de 10 van de bewoners met een gedeelde container vindt dit (heel) belangrijk, tegenover ruim 4 op de 10 bij bewoners met een eigen container. 57% van degenen die het gfe niet apart houden ziet het belang van een goed zakje. Ook hier ligt het belang hoger bij gebruikers van gedeelde containers.

Belang van gemak bij gebruik van gfe-zakjes

Vraag: Hoe belangrijk vind je het gemak van een goed zakje bij het scheiden van gfe/t in de keuken? (n=1.925)

Belang van een goed zakje onder niet-scheiders

Vraag: Als je wel zou scheiden, hoe belangrijk schat je in dat je een goed zakje zou vinden bij het scheiden van gfe/t? (n=237)

1. Hygiëne: minder stank
2. Stevigheid en lekvrij
3. Materiaal graag afbreekbaar

1. Liever bakje/ emmer
2. Twijfel over kwaliteit en composteerbaarheid

Weinig aanleiding om méér gfe/t te scheiden

Iets minder dan de helft van de respondenten (43%) geeft aan dat geen van een aantal voorgelegde voorwaarden of redenen hen zou stimuleren méér gfe te scheiden. 'Een zakje dat niet lekt' is met 22% de voorwaarde die men het vaakst aangeeft. Personen met een gemeenschappelijke container geven dit vaker aan dan personen met een eigen container (27% versus 21%).

Belangrijkste voorwaarden of redenen om meer gfe/t te scheiden

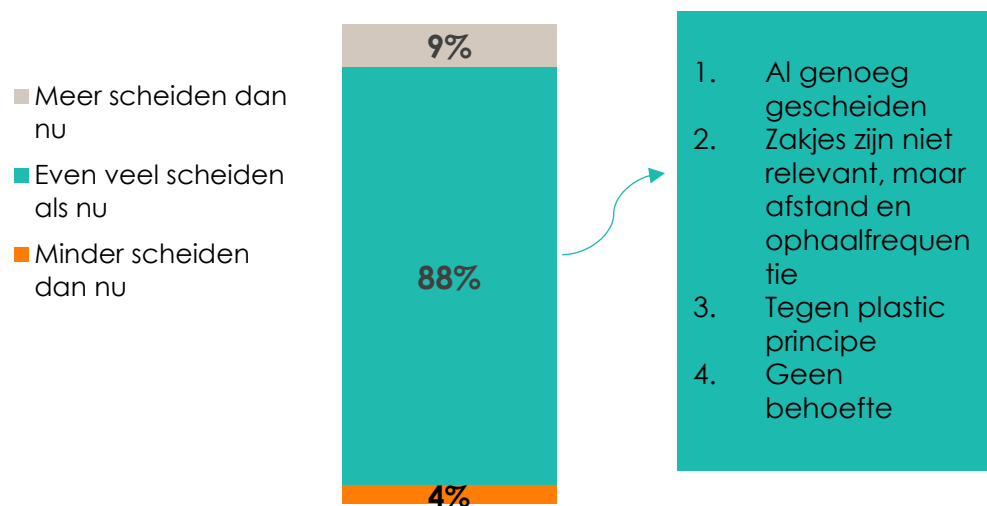
Vraag: Wat zou voor jou de belangrijkste voorwaarde of reden zijn om meer gfe/t te gaan scheiden? (n=2.162) NB; 'Dat de verzamelcontainer wekelijks wordt geleegd', 'Een inzamelcontainer dichtbij huis' zijn alleen voorgelegd aan respondenten met een gezamenlijke container en 'Dat gft-afval wekelijks bij mij thuis wordt opgehaald' aan respondenten met eigen container.

Vrije keuze in type zakjes verandert het scheidingsgedrag nauwelijks

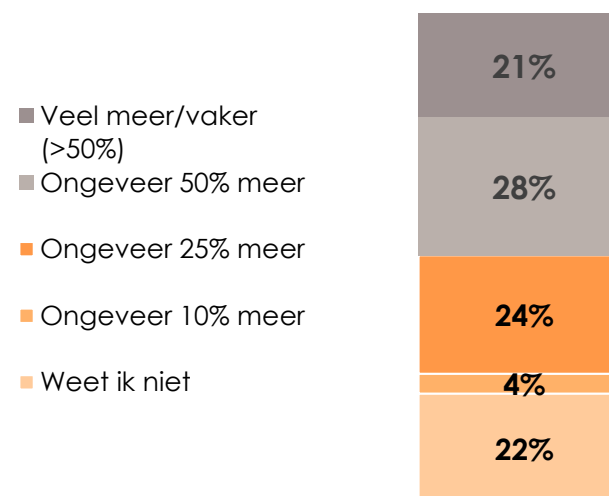
Afgaande op wat de respondenten aangeven, lijkt de vrije zakjeskeuze over het geheel genomen geen grote gedragsverandering teweeg te brengen. Een grote meerderheid (88%) verwacht immers evenveel gfe te blijven scheiden als nu wanneer zij het type zakje zelf zouden mogen kiezen, terwijl slechts een kleine groep (9%) denkt meer te gaan scheiden. Huidige scheiders verwachten nauwelijks verandering (91% evenveel; 6% meer). Onder niet-scheiders is het potentiële effect groter: 26% verwacht juist méér gfe te gaan scheiden, 65% evenveel. Onder de gebruikers van een eigen container is het aandeel dat meer denkt te gaan scheiden groter dan onder de gebruikers van een gezamenlijke container (15% versus 6%).

Onder de kleine groep die verwacht méér gfe te gaan scheiden bij vrije zakjeskeuze, geeft ruim de helft aan dit substantieel te zullen doen: 28% schat ongeveer 50% meer te gfe te gaan scheiden en 21% zelfs meer dan 50%. Van de niet-scheiders die denken meer te gaan scheiden geeft 33% veel meer/vaker te gaan scheiden (>50%), tegenover 15% bij scheiders. Scheiders die meer verwachten te gaan scheiden noemen vaker ongeveer 25% meer dan de niet-scheiders.

Effect van keuzevrijheid op gfe-scheidingsgedrag

Inschatting extra gfe-scheiding bij vrije keuze van zakjes

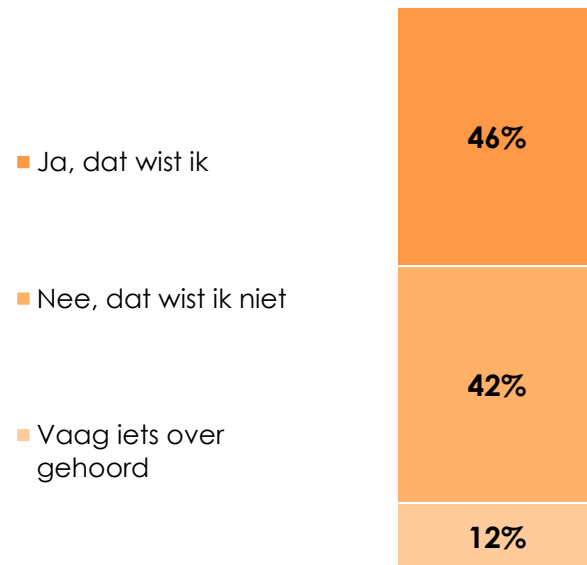
Vraag: Stel dat je in de toekomst zelf zou mogen kiezen welk soort zakje je gebruikt, dus ook niet-composteerbare plastic zakjes of papieren zakjes, zou je dan: (n=2.162)

Vraag: Hoeveel meer gfe denk je dat je zou scheiden als je zelf het soort zakje mocht kiezen? (n=184, selectie mensen die meer zouden scheiden dan nu)

Scheidingsplicht kan rekenen op brede steun

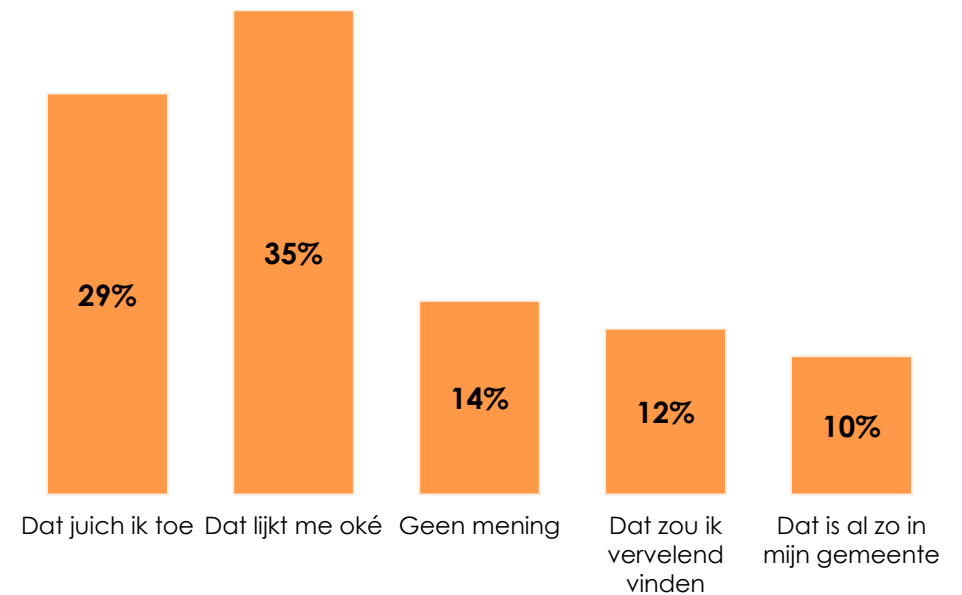
Bijna de helft van de respondenten (46%) wist al van de wettelijke inzamelplicht voor gemeenten, terwijl 42% dit niet wist. De meeste mensen staan positief tegenover een scheidingsplicht (64%) ook als dit betekent dat deze verplichting wordt doorgetrokken naar de inwoners. Een verplichte gfe/t-scheiding roept meer weerstand op bij bewoners met een gezamenlijke container: 19% vindt dit vervelend, tegenover 9% van de bewoners met een eigen container.

Bekendheid met scheidingsplicht

Vraag: Wist jij dat gemeenten in Nederland wettelijk verplicht zijn om (o.a.) groente-, fruit- en etensresten en tuinafval (gfe/t) gescheiden in te zamelen? (n=2.162)

Mening over mogelijke scheidingsplicht

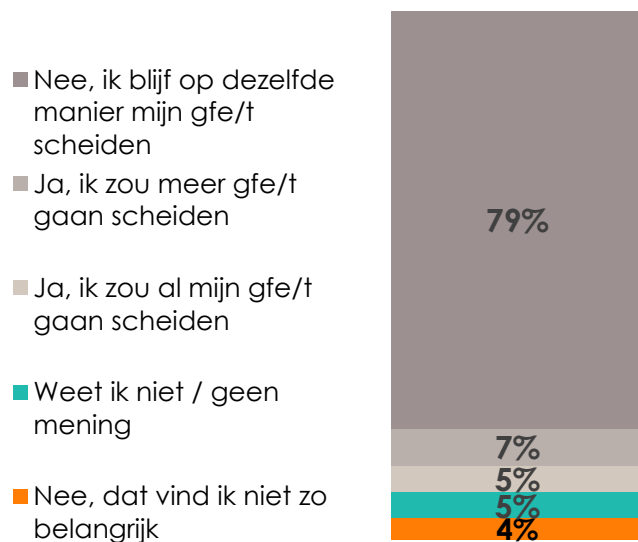
Vraag: Hoe zou je het vinden als jouw gemeente haar inwoners verplicht om groente-, fruit- en etensresten en tuinafval (gfe/t) te scheiden? (n=2.162)

Beperkte toename van afvalscheiding bij een afvalscheidingsplicht

Een mogelijke afvalscheidingsplicht lijkt voor de meeste mensen weinig te gaan veranderen: 79% zou op dezelfde manier blijven scheiden, slechts 12% verwacht méér te gaan scheiden. Wel ligt de verwachte gedragsimpact hoger bij bewoners met een gezamenlijke container dan bij bewoners met een eigen container (17% versus 10%). Niet-scheiders geven vaker aan dat een scheidingsplicht hun gedrag zou veranderen: 26% zegt dan meer gfe/t te gaan scheiden, tegenover slechts 4% van de scheiders. Scheiders geven juist veel vaker aan dat hun gedrag gelijk blijft (86% vs. 31%). Respondenten die weten dat gemeenten wettelijk verplicht zijn gfe/t gescheiden in te zamelen, geven vaker aan dat een scheidingsplicht geen effect zou hebben (82% vs. 76%).

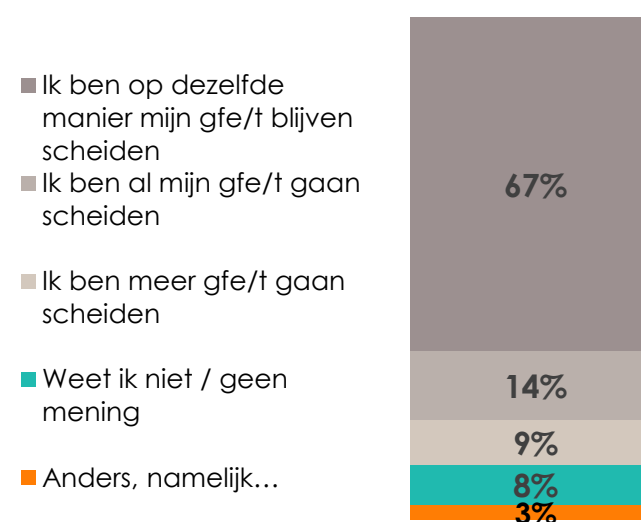
In gemeenten waar al een scheidingsplicht geldt geeft 67% aan dat men door deze maatregel niet meer of minder gfe/t is gaan scheiden. Ca 9% geeft hier aan meer gfe/t te zijn gaan scheiden. Bewoners met een eigen container ervaren vaker dan bewoners met een gezamenlijke container geen verandering in hun gedrag (69% tegenover 57%). Respondenten die wisten van de wettelijke plicht geven vaker aan dat zij al hun gfe/t zijn gaan scheiden (16% vs. 11%). Respondenten die dit niet wisten zeggen iets vaker dat ze 'meer' zijn gaan scheiden (10% vs. 8%) en hebben vaker geen mening (10% vs. 6%). Verder blijft bij beide groepen het gedrag meestal hetzelfde (66–68%).

Gedragsverandering bij inwoners waar de scheidingsplicht nog niet is ingevoerd

Vraag: Als er een afvalscheidingsplicht zou zijn voor gfe/t, heeft dat dan invloed op je scheidingsgedrag van gfe/t? (n=1,939)

Gedragsverandering bij inwoners waar de scheidingsplicht is ingevoerd

Vraag: Hoe heeft de afvalscheidingsplicht in jouw gemeente invloed gehad op jouw scheidingsgedrag van gfe/t? (n=223)

Positief en resultaatgericht communiceren over gfe/t-scheidingsplicht werkt het meest stimulerend

Positief geformuleerde en resultaatgerichte boodschappen over een plicht tot gfe/t scheiding lijken het meest effect te hebben op het (meer) scheiden van gfe afval: vooral “Je gfe scheiden levert compost en energie op” en “Gfe scheiden is goedkoper” scoren relatief hoog op effect. Ook “Samen gaan we voor afvalscheiding” en de positieve norm worden redelijk effectief gevonden. Verbod- en plichttaal scoort het laagst.

Effect communicatievarianten scheidingsplicht

Vraag: Hoeveel effect zou dit op jou hebben? (1 = geen effect, 5 = groot effect) (n=2.161)

Verbod- en plichttaal roept de meeste weerstand op

Communicatievarianten met boetes of wettelijke plicht roepen duidelijk de meeste weerstand op. Normerende boodschappen ("zoals het hoort") wekken matige weerstand op. Positieve, samengerichte of resultaatgerichte boodschappen worden over het algemeen goed geaccepteerd. De effectiviteit van boodschappen verschilt nauwelijks tussen gebruikers van eigen en gezamenlijke containers.

Weerstand communicatievarianten scheidingsplicht

Vraag: Hoeveel weerstand zou dit bij jou oproepen? (1 = geen weerstand, 5 = veel weerstand (n=2.161))

Inwoners verschillen in wat ze tegen hun buren zouden zeggen om de verplichting tot gfe/t scheiden duidelijk te maken

Een deel van de inwoners zou buren vooral positief motiveren, terwijl een minstens zo grote groep aangeeft zich niet met buren te willen bemoeien vanwege privégrenzen of mogelijke spanning.

Bloemlezing

“Samen voor een beter milieu.”

“Denk aan het milieu en aan je portemonnee!”

“Gooi het gewoon in de juiste bak, kleine moeite.”

“Zonde van je geld als je het bij het restafval gooit, grijze klike is veel duurder om aan straat te zetten.”

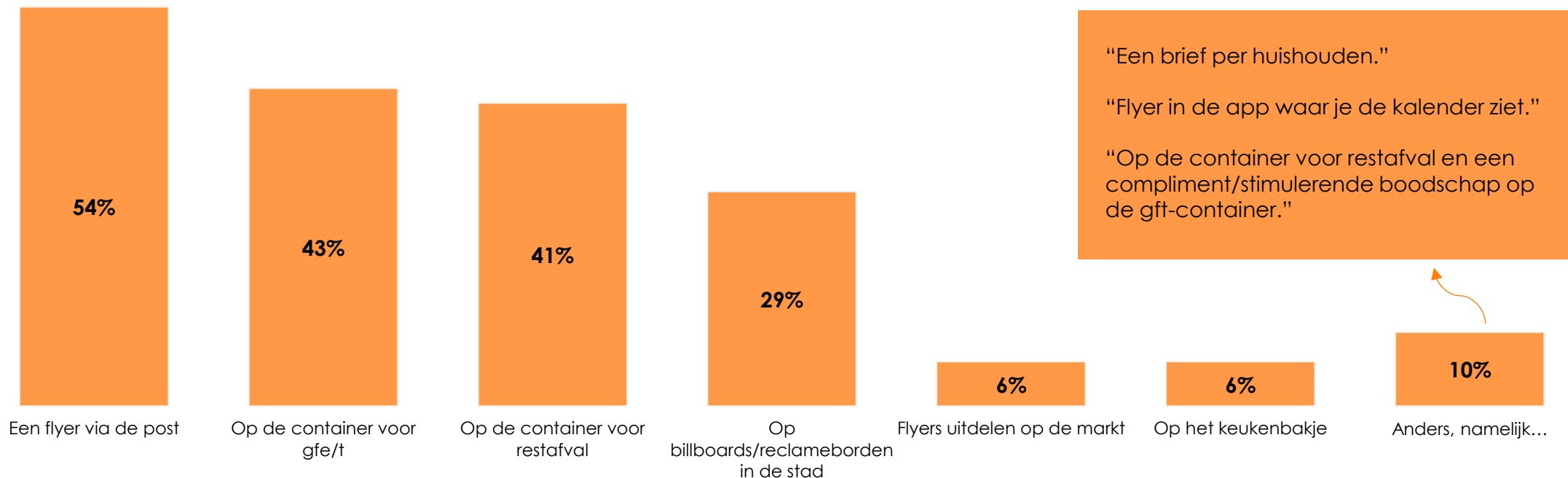
“Niets. Ik bemoei me niet met de buren.”

Vraag: Wat zou je tegen je buurman/-vrouw zeggen om de verplichting duidelijk te maken?
(n= 2.161)

Voorkeur voor een flyer als communicatiemiddel

Als de inwoners op de stoel van de gemeente zouden zitten, zouden zij de verplichting vooral communiceren doormiddel van een flyer per post en duidelijke informatie op afvalcontainers. Iets minder dan 30% geeft aan dit te doen via billboards of reclameborden in de stad.

Voorkeurskanalen voor communicatie over afvalscheidingsplicht

Vraag: Waar/hoe zou jij de verplichting communiceren naar de inwoners als je de gemeente was? (n=2.161)

Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Methode	Online
Doelgroep(en)	Nederlandse bevolking 18 jaar en ouder
Steekproefgrootte	N = 2.643
Steekproefbron	NIPObase
Veldwerkperiode	16-21 januari 2026
Vragenlijstlengte	Gemiddeld +/- 5 minuten
Vragenlijst	Door RWS gedeeld
Weging	Nee